

POINTLEX

Kommunförbundets jurist:

Allt fler tar chansen att stämna myndigheterna. Men nu vill Kommunförbundet få bort processerna från de allmänna domstolarna på grund av deras begränsade kunskaper i förvaltningsrätt.
- Det är förvaltningsdomstolarna som kan de förvaltningsrättsliga reglerna, säger Christer Hjert, jurist på Kommunförbundet till Post- och Inrikes Tidningar. Han har nyligen överklagat en dom till HD där hovrätten slog fast att en pappa till en tvångsomhändertagen flicka har rätt till skadestånd.
Men advokaterna välkomnar utvecklingen.

Det är ingen tvekan om att det blivit lättare att komma åt myndigheterna. De juridiska verktygen är flera. Ett är att hävda att kommunen eller staten ingår avtal som måste uppfyllas för att myndigheterna inte ska riskera att bli skadeståndsskyldiga. 1998 kom HD (mål 2842-97) fram till att tillhandahållande av daghemsplatser är ett uppfått som ett ömsesidigt förpliktande avtal mellan kommunen och föräldrarna. Visserligen finns det offentligrättsliga inslag, men de privaträttsliga inslagen är så starka att de överväger. Därför kunde en mamma stämna kommunen inför allmän domstol på grund av mögel i daghemslokalerna. Här hävdade kommunen att allmän domstol överhuvudtaget inte var behörig att pröva frågan utan att det var en angelägenhet för förvaltningsdomstolarna, men det höll således inte.

Uppmärksamheten var också stor när en kvinna från Grums tillerkändes skadestånd av kommunen för att hon mobbats i skolan. För några veckor sedan kom ett nytt bakslag för kommunerna. Denna gång var det Hovrätten för Västra Sverige som ansåg att Strömstads kommun har gjort sig skyldig till fel och försummelse enligt 3 kap 2 skadeståndslagen genom att besluta om tvångsvård av en flicka. Pappan hade därmed rätt till skadestånd. Nu var det alltså inte avtalsrätten utan de skadeståndsrättsliga reglerna som man lutade sig emot.

Bakgrunden är att en psykolog på en barn- och ungdomspsykiatrisk mottagning anmälde familjen till de sociala myndigheterna efter att ha fattat misstankar om sexuella övergrepp mot dottern. Samma dag besökte representanter för kommunen hemmet och beslut om omedelbart tvångsomhändertagande fattades. Polisen kontaktades, men någon polisutredning inleddes aldrig. Fadern fick upprättelse och flickan kunde återförenas med föräldrarna. Pappan stämde kommunen och förklarade i tingsrätten. Men nu har alltså hovrätten gett honom rätt.

Frågan var först om pappan hade rätt att begära skadestånd överhuvudtaget. Det ansåg hovrätten eftersom "ett tvångsomhändertagande av en minderårig normalt måste anses drabba hela familjen...". När det gäller kommunens felaktiga hantering säger hovrätten med stöd av förarbetena till 71 § socialtjänstlagen att "en så allvarlig åtgärd som tvångsomhändertagande av unga får inte vidtas utan tungt vägande skäl". Rätten påpekar att enligt klara uttalanden är lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga avsedd att tillämpas endast i undantagsfall där behövlig vård inte kan genomföras på frivillig väg. I det aktuella fallet borde psykologens uppgifter, som i stort sett bara bestod i att flickan hade åstörningar, ha kompletterats med i vart fall någon eller några ytterligare referenser med kännedom om familjen. Hovrätten ser därför inte själva det felaktiga beslutet i sig utan i stället det faktum att beslutet fattades på lösa grunder som mest graverande.

Kommunförbundet har överklagat domen till Högsta domstolen. I överklagandet trycks det på att en psykologs uttalande måste anses väga tungt. Hovrätten anses ha skapat nya högre krav på hur en utredning ska bedrivas. "Hovrätten har enligt kommunens uppfattning helt bortsett från den offentligrättsliga praxis som finns på området...". Kommunförbundet hävdar i överklagandet att "Såsom hovrättens dom kommit att utformas är det en uppenbar risk att tillämpningen av LVU i stora delar kommer att lamsläs".

Kommunförbundets jurist Christer Hjert är kritisk till den här typen av skadeståndsprocesser. Han menar att de allmänna domstolarna är fel forum. Visserligen ska de avgöra tvister som har med fel och försummelse vid myndighetsutövning enligt skadeståndslagen att göra. Men denna bestämmelse måste tolkas i ljuset av de förvaltningsrättsliga reglerna, något som de allmänna domstolarna normalt inte ägnar sig åt. - Det måste vara lättare för förvaltningsdomstolarna att tillämpa en bestämmelse i skadeståndslagen än det är för de allmänna domstolarna att tillämpa hela det förvaltningsrättsliga regelverket.

Christer Hjert vill alltså införa en nyordning där de förvaltningsrättsliga domstolarna tar över skadeståndsprocesserna då enskilda stämmer myndigheter.

- Vi är bekymrade. De allmänna domstolarna har inte den förvaltningsrättsliga kännedomen. Det handlar om en paragraf i skadeståndslagen som de behärskar kontra hela det förvaltningsrättsliga systemet.

- Man kan snart undra vad vi har förvaltningsdomstolarna till. De är ju vana vid att hantera den här materian. Det är inte bra att man hoppar över dem och går till de allmänna domstolarna.

Ytterligare en juridisk väg att gå som visat sig framkomlig i processer mot stat och kommun är Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Advokat Jan Södergren i Stockholm åberopar denna konvention i den pågående processen mot Uppsala kommun som anklagas för att felaktigt ha tvångsomhändertagit en pojke och begränsat umgänget för modern. Pojken dog av ett epilepsianfall efter att fosterfamiljen brustit i tillsynen. Dom faller den 25 maj.

- Risken har tidigare varit att man hamnat mellan två stolar, det vill säga det anmärkningsvärda beteendet från en myndighet har varken varit att betrakta som ett avtal eller myndighetsutövning. Risken blir mindre med Europakonventionen och fördragskonform tolkning.

Jan Södergren tror i likhet med Christer Hjert att begreppet "vid myndighetsutövning" i skadeståndslagen kommer att utvidgas till att gälla fler situationer i kontakten med myndigheterna på grund av inflytandet från konventionens praxis. Han är i motsats till kommunförbundet glad för att processerna förs i allmänna domstolar i allt större utsträckning.

- Svenska medborgares möjlighet att väcka talan har varit på tok för inskränkt tidigare.

På Kommunförbundet har juristerna noterat att benägenheten från allmänheten att stämna myndigheter ökat påtagligt.

- Folk är uppenbarligen mer benägna att föra det allmänna in i skadeståndsprocesser. Det stäms till höger och vänster. Europakonventionen kan ha påverkat människor i den här riktningen.

Importerade artiklar
[2000-05-12 :00]